

การพัฒนากำลังคนเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน

เฉลิมศักดิ์ นามเชียงใต้

บทนำ

การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นเพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามประเทศที่มีรายได้ปานกลาง มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมประเทศที่มีความเจริญ มีการสำรวจและรายงานของ World Economic Forum ในปี พ.ศ. 2556 ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเป็นอันดับที่ 37 จาก 148 ประเทศ และเมื่อเทียบกับประเทศอาเซียน ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 4 ด้านการส่งเสริมการวิจัยพัฒนา มีเพียงร้อยละ 0.28 ของรายได้ประเทศ เทียบกับประเทศอาเซียน เช่น มาเลเซีย ร้อยละ 1 เกาหลีร้อยละ 3.7 และเกาหลีมีนักวิจัยพัฒนา 7000 คนต่อประชากรหนึ่งล้านคน (World Economic Forum, 2013) จากการสำรวจสำนักงานสถิติแห่งชาติว่าด้วยสถานการณ์แรงงานไทย แรงงานส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพที่มีทักษะต่ำ และเป็นส่วนใหญ่มากที่สุดที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมถึงร้อยละ 3 กลุ่มรองลงมา อาชีพบริการร้อยละ 20 งานช่างฝีมือร้อยละ 12 การควบคุมเครื่องจักรร้อยละ 11 มีเพียงร้อยละ 13 ที่ทำงานใช้ทักษะสูง ซึ่งประกอบด้วย ช่างเทคนิค วิศวกร และนักเทคโนโลยี จากการสำรวจยังพบว่าการขยายตัวตำแหน่งงานที่ต้องใช้ทักษะขั้นสูงเพิ่มขึ้น จากข้อมูลปี พ.ศ. 2557 มีผู้เรียนระดับ ปวส. เข้าเรียนช่างอุตสาหกรรมร้อยละ 46 และเรียนสาขาอื่นๆ อีกร้อยละ 47 ผู้ที่จบ ปวส. ศึกษาต่อระดับปริญญาตรีร้อยละ 47 ผู้ที่จบ ปวส. ศึกษาต่อระดับปริญญาตรีร้อยละ 23 ในจำนวนนี้ศึกษาต่อปริญญาตรีสายสังคมศาสตร์ ซึ่งไม่ตรงกับสาขาที่เรียนในระดับ ปวส. (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2556) ยังมีตัวชี้วัดต่อศักยภาพการแข่งขัน กล่าวคือ การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อพิจารณาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจผลิตภัณฑ์มวลรวม เมื่อปี พ.ศ. 2556 ผลการสำรวจโดย World Bank ประเทศอินโดนีเซียมีอัตราการเจริญเติบโตร้อยละ 5.8 ประเทศมาเลเซียร้อยละ 4.7 และที่ประเทศไทยมีการเจริญเติบโตเพียงร้อยละ 1.8 ปัจจัยที่สำคัญที่มีผลมากที่สุดก็คือ กำลังแรงงานคุณภาพ ทรัพยากรมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาจากระบบการศึกษานั้นเอง การที่ประเทศในอาเซียนมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์สูงยังมีตัวเลขที่สำคัญ คือ สัดส่วนกำลังแรงงาน (Labor Force Participate) ตั้งแต่อายุ 15 ปีขึ้นไป ยกตัวอย่างเช่น ประเทศเวียดนามร้อยละ 78 ประเทศพม่าร้อยละ 79 ประเทศที่เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีการเติบโตอย่างเข้มแข็งและก้าวหน้าขึ้นย่อมต้องพึ่งพาประชากรในวัยแรงงาน โดยเฉพาะกลุ่มที่มีอายุ 15-24 ปี ทั้งชายและหญิง กลุ่มวัยนี้กำลังศึกษาและเข้าสู่ตลาดแรงงานย่อมส่งผลต่อศักยภาพการแข่งขันทั้งสิ้น

การพัฒนาศักยภาพของคนในวัยแรงงาน

1. การจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอาชีพ และสถาบันอุดมศึกษาถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะเพิ่มศักยภาพการผลิต กำลังแรงงานในระดับช่างฝีมือ ระดับเทคนิค และเทคโนโลยี วิศวกร นักวิทยาศาสตร์ ประกอบกับได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2551 ถือเป็นก้าวสำคัญที่เพิ่ม Skill Intensive และ Brain Intensive เพื่อรองรับการผลิตทางอุตสาหกรรม สาขาต่างๆ ที่ต้องการกำลังคนที่มีทักษะสูง มีความรู้ ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี มีเปตนาการตัดสินใจในทักษะอาชีพที่สูงขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2555)

2. ประเทศไทยสนับสนุนคุณภาพชีวิตของคนที่จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียนโดยสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมีการรายงานยุทธศาสตร์เพื่อความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในด้านการพัฒนาบุคคล เช่น ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การเพิ่มศักยภาพเมืองเพื่อเชื่อมโยงโอกาสจากอาเซียน และเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน เป็นต้น

3. จากข้อมูลธนาคารแห่งประเทศไทย มีการนำเข้าสินค้าเครื่องมือ อุปกรณ์เครื่องจักร ชิ้นส่วนประกอบเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องเพิ่มศักยภาพขีดความสามารถเพื่อรองรับโดยการผลิตบุคลากรด้านต่างๆ โดยการลงทุนในสถาบันอุดมศึกษาด้านการสร้างนักวิจัยและพัฒนา การพัฒนาบุคลากรระดับสูงในสาขาที่มีความจำเป็นต่อการทดแทนการนำเข้า และจำเป็นจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์ความเป็นเลิศ (Center Of Excellence : COE) ในสาขาต่างๆ ที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

4. พัฒนากำลังคนที่มีความจำเป็นต่อสาขาที่ขาดแคลนโดยการส่งเสริม ผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถสูงโดยไม่ให้โอกาสอย่างไม่มีข้อแม้ในการร่วมทำงานจริง ฝึกปฏิบัติงานจริงและนำการวิจัยร่วมกับภาคอุตสาหกรรมโดยเฉพาะสาขาที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศและการแข่งขัน อาทิ พลังงานสิ่งแวดล้อม อุตสาหกรรมอาหาร ยานยนต์ ระบบราง การควบคุมอัตโนมัติ และหุ่นยนต์ เป็นต้น (เรวดี นามทองดี, 2558)

5. การตอบสนองการลงทุน เพื่อการพัฒนาแรงงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมและตอบสนอง Thailand 4.0 โดยการร่วมลงนามบันทึกความเข้าใจร่วมมือพลังประชารัฐ ยกระดับคุณภาพผู้ใช้แรงงานเพื่อการแข่งขัน (Competitive Workforce) โดยมีกิจกรรมหลักร่วมกันทำ อาทิ Inspiration, Quantity, Excellency และ Global Standard และยังได้เร่งรัดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์พัฒนาแรงงานสนับสนุนเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานผลิตและพัฒนาากำลังคนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง จะขยาย 18 แห่งครอบคลุม 77 จังหวัดทั่วประเทศ ให้รองรับความต้องการของผู้ประกอบการให้นำระบบ Big Data System มาจับคู่ระหว่างผู้ประกอบการที่ขาดแคลนแรงงานกับนักเรียนอาชีวศึกษา นอกจากสาขาที่เปิดเรียนอยู่แล้วในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ทั้งของรัฐบาลและเอกชนยังผลักดันให้เปิดสอนสาขาการบิน การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อุตสาหกรรมอาหาร และโภชนาการ เป็นต้น

6. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) ได้กำหนดแผนพัฒนากำลังคนในระดับประเทศเพื่อผลักดันให้สถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้มีทิศทางการพัฒนากำลังคนเพื่อพัฒนาประเทศและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันไว้ 6 ยุทธศาสตร์ อาทิ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การผลิตและพัฒนาศักยภาพกำลังคนทุกระดับต่อเนื่องตลอดชีวิต

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความสมดุลระหว่างอุปสงค์ อุปทานด้านกำลังคนทุกภาคส่วน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคนให้มีศักยภาพสูง และมีความสามารถในระดับสากล

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างเสริมเครือข่ายในการพัฒนากำลัง

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสนับสนุนให้กำลังคนมีความมั่นคงและหลักประกันในชีวิต

และยุทธศาสตร์ที่ 6 การสนับสนุนให้กำลังคนมีคุณธรรม

7. การสร้างเครือข่ายการพัฒนากำลังคนของอาเซียน ในปัจจุบันประเทศและอาเซียนได้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับภูมิภาคเอเชียเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้สอนอาชีวหรือครูอาชีวศึกษา หรือ Regional

Cooperation Platform : RCP ซึ่งเป็นองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนจากประเทศเยอรมัน (GIZ) มีวัตถุประสงค์มีแรงงานที่มีคุณภาพมีความสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ ตกผลึกร่วมกันสนับสนุนมหาวิทยาลัยให้การพัฒนาครู มีอยู่หลายประเด็นที่สำคัญกล่าวคือ 1) สร้างเครือข่ายสำหรับมหาวิทยาลัยและสถาบันต่างๆ สำหรับปรับปรุงและพัฒนาครูในอาเซียน 2) ส่งเสริมทำการวิจัยและแลกเปลี่ยนระหว่างสถาบัน วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ 3) พัฒนามาตรฐานและสร้างนวัตกรรมสำหรับ Vocation Educational Teacher และ 4) สร้างการทำงานที่เปิดกว้างและโปร่งใส เป็นต้น (สภาการศึกษา, 2553)

8. บทบาทของกระทรวงศึกษาธิการต่อการผลิตและพัฒนากำลังคน เพื่อศักยภาพการแข่งขันเพื่อให้ตรงกับความต้องการกำลังคนของการพัฒนาประเทศ มีการดำเนินการตามโครงการสำคัญ หลายโครงการ เช่น การจัดหลักสูตรผลิตช่างอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ 5 สาขา (อีวีเอ็ม บัญชีโลจิสติกส์ และคณะ, 2549) มีวิทยาลัยอาชีวศึกษาเข้าร่วม 27 แห่ง ผลิตได้ 8,500 คน ใน 5 ปี ผลิตบัณฑิตเพื่ออุตสาหกรรม 8 สาขาวิชา มีสถาบันเปิดสอนในปีการศึกษา 2561 จำนวน 20 แห่ง 235 หลักสูตร สถาบันอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นแหล่งมีความพร้อมทั้งบุคลากรและองค์ความรู้ ข้อมูลทางวิชาการ เครื่องมือ และอุปกรณ์ทดลอง จะต้องร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมช่วยผลิตและสร้างความชำนาญให้นักศึกษาและบุคลากรผลิตนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ผ่านงานวิจัยและพัฒนา ที่สำคัญจะต้องร่วมมือทั้ง 3 ฝ่าย ระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ภาคอุตสาหกรรม และรัฐบาล ดังที่ได้ขับเคลื่อนไว้แล้วคือโครงการขับเคลื่อนสถาบันอุดมศึกษาไทยสู่สถาบันอุดมศึกษาระดับโลกด้านการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

สรุป

การผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ ไม่มีความสอดคล้องระหว่างความต้องการกำลังคนและผู้ผลิตสถาบันการศึกษา อาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัย มีมาต่อเนื่องและจะยังเกิดขึ้นอีกต่อไปในอนาคต สถาบันการศึกษาเลือกผลิตกำลังคนไปตามขีดความสามารถและทรัพยากรของตนเอง (Supply Driven) มีผลทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลน กำลังคนโดยเฉพาะช่างเทคนิค มีการสำรวจปีการศึกษา 2556 ผลิตช่างเทคนิคได้ 120,000 คน แต่มีงานทำ 35,000 คน ในจำนวนนี้ไม่สามารถบรรจุได้ครบ เพราะเรียนมาไม่ตรงกับความต้องการ และที่สำคัญงานเกิดขึ้นใหม่กว่าครึ่งเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะสูง และให้ค่าตอบแทนสูงด้วย ตลาดแรงงานไทยมีแนวโน้มการจ้างทักษะสูงเพิ่มขึ้น ฉะนั้นการขาดแคลนแรงงานมิได้เกิดจากการผลิต แต่เกิดจากปัญหาเรื่องคุณภาพของระบบอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาของไทยไปรวดเร็วในหลายปีที่ผ่านมา เปิดสอนในสาขาที่ซ้ำๆ กัน หรือคล้ายคลึงกัน ความไม่สอดคล้องของคุณภาพกำลังคน ทำให้เกิดการสูญเสียและบั่นทอนศักยภาพการแข่งขันของประเทศ

คุณภาพของกำลังคนยังมีช่องว่างระหว่างระดับความสามารถด้านต่างๆ กับความคาดหวังของสถานประกอบการซึ่งกำลังคนของชาติจะต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน อาทิ ด้านคอมพิวเตอร์ ภาษาต่างประเทศ ทักษะการวิเคราะห์ เป็นต้น

คุณลักษณะที่นายจ้างอุตสาหกรรมต้องการมากที่สุดคือ ความละเอียดรอบคอบ และความรู้พื้นฐาน วินัยในตนเอง และความร่วมมือช่วยเหลือผู้อื่นนอกจากทักษะและความสามารถในการอาชีพ

หน่วยงานหลักที่มีสอนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพกำลังคนเพื่อการแข่งขันนอกจาก จะดำเนินงานตามข้างต้นแล้วหน่วยงานที่ผลิตกำลังคน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มีวิสัยทัศน์จัดทำยุทธศาสตร์ กำหนดมาตรฐาน สร้างเครือข่าย และส่งเสริมความร่วมมือ ขยายโอกาสทางการศึกษา อาชีพในการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้คนมีสมรรถนะขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับโลก

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2555). นโยบายเป้าหมายยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาสู่สากล พ.ศ. 2555 – 2569. กรุงเทพมหานคร.
- ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และคณะ. (2549). การศึกษาความต้องการกำลังคนระดับอุดมศึกษา เพื่อการตอบสนองการพัฒนาอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย. วารสารพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 16(1).
- เรวดี นามทองดี. (2558). การอาชีวศึกษากับการพัฒนาศักยภาพแรงงานไทยในการเป็นประชาคมอาเซียน. วารสารสังคมศาสตร์และศิลปะ, 8(2).
- สภาการศึกษา. (2553). การศึกษาความต้องการกำลังคนเพื่อวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). การศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม. รายงานฉบับสมบูรณ์ TDRI.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561). กรุงเทพมหานคร : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2556). การสำรวจภาวะการมีงานทำของประชากร. กรุงเทพมหานคร.
- World Economic Forum. (2013). *The Global Competitiveness Report 2013–2014*. Retrieve from <http://www3.weforum.org>. Retrieved on January, 2019.